

Universitätsbibliothek Wuppertal

C. Cornelii Taciti Opera Qvæ Exstant

Tacitus, Cornelius

Antverpiae, 1668

Liber V

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1742](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1742)

A

C. CORNELII TACITI
AB EXCESSV DIVI AVGVSTI
ANNALIVM LIBER V.
BREVIARIVM LIBRI.

LIVIA Augusta moritur : eoque Seiani potentia crescit. Agrippina & Nero Principis litteris accusantur. Nec multo post Seianus ipse, detecta cupidine imperij, peruertitur : cum magna amicorum eius strage. (Quae omnia Tacito singillatim tradita euum aboluit.) Falsus apud Cycladas Drusus se ostendit. sed diligentia & astu Poppaei Sabini capitur. Haec gesta annis circiter tribus,

C. RVBELLIO GEMINO. C. FVFIO GEMINO
M. VINVCIO QVARTINO. C. CASSIO LONGINO COSS.
TIBERIO CAESARE V. L. AELIO SEIANO

Cap. i.
A. V. C.
DCCXXCII.
Mors Iulia,
& de ea
alogium.

RVBELLIO & Fusio Coss. quorum vtrique Geminus cognomen-
tum erat, ¹ Iulia Augusta mortem obiit, aetate extremam, nobilitatis per Claudiam familiam, & adoptione ² Liuiorum Iuliorumque clarissimae. primum ei matrimonium & liberi fuere, cum Tiberio Nerone : qui bello Perusino profugus, pace inter Sex. Pompeium ac triumuiros pacta, in urbem rediit. Exin Caesar cupidine formae aufert marito, incertum an inuitam, adeo properus, ut ne spatio quidem ad enitendum dato, penatibus suis grauidam induxerit. Nullam posthac subolem edidit, sed ³ sanguini Augusti per coniunctionem Agrippinae & Germanici adnexa, communes pronepotes habuit ; sanctitate domus priscum ad morem, comis ultra quam antiquis feminis probatum, mater impotens, ⁴ vxor facilis, & cum artibus mariti, simulatione filij bene composita. Funus eius modicum,

FUNUS.

C O M M E N T A R I V S.

LIVIA AVGVSTA MORTEM OB-
IIT.] De cuius vitae annis dissen-
sus est scriptorum. Plinius lib. XIV.
cap. VI. annos ei tribuit LXXXII.
Iulia, inquit, Augusta LXXXII.
annos vitae Pucino rettulit acce-
ptos, non alio vino vsa. At Dio: Εἰ τὸ αὐτὸς χρο-
νῶν, αὐτὴ ἡ Λιβία μετὰ τὴν ἀφ᾽ ἑξῆς καὶ ὁ δὲ δὸνκοντα ἔτη ἐ-
σασα. Sed labor, ut Plinium è Dione corrigendum
censeam.

2. LIVIORVM IVLIORVMQVE.] Duae ergo fa-
milias complexa per adoptionem Liuia. Ipsa enim è
Claudijs, vnde & cognomen tenuit Drusilla. Sed pa-
ter eius insertus adoptione in Liuios, quod hic Tacitus
voluit dictum. Nec aliter accipies quod scriptum ex-
tremo libro sexto : Quamquam mater in Liuiam,
& mox Iuliam familiam adoptionibus transferit.
Non enim ipsa, sed pater : cui nomen apud Velleium,

Liuius Drusus Claudianus. Vocat simpliciter Dio li-
bro XLVIII. Liuium Drusum : & cum à Bruto stetisset,
post pugnam Philippensem manus ait adtulisse sibi.
Clara haec è Suetonio, in Tib. cap. III. Ex hac stirpe
Claudia Tiberius Caesar genus trahit, & quidem
vtrumque : paternum à Tiberio Nerone, mater-
num ab Ap. Pulchro : qui ambo Appij Caeci filij
fuerunt. Insertus est & Liuiorum familiae ado-
ptato in eam materno auo. Ad qua verba tamen
interpretes conueniunt.

3. SANGVINI AVGVSTI.] Nam Germanicus
Druso ortus, Liuia sanguis : Agrippina, ex Iulia san-
guis Augusti.

4. Vxor facilis.] Nemo melius
explicauerit, quam ipsa Liuia. cuius hoc inter apoph-
thegmata Dio recenset : Interrogante quodam, quã
ratione & arte Augustum ita sibi deuinxisset, ac
paene subiecisset? respondit : Οὐκ αὐτὴ τε ἀνεβίβας
σώφρα.

A dicum, testamentum diu irritum fuit, laudata est pro rostris à C. Cæsare pronepote, qui mox rerum potitus est. At Tiberius quòd supremis in matrem officijs defuisset, nihil mutatâ amœnitate vitæ, magnitudinem negotiorum per litteras excusavit: honoresque memoriæ eius ab senatu largè decretos, quasi per modestiam imminuit, paucis admodum receptis, & addito, ne cælestis religio decerneretur: sic ipsam maluisse. Quin & parte eiusdem epistolæ increpuit amicitias muliebres, Fusium consulem obliquè perstringens. is gratiâ Augustæ floruerat, aptus alliciendis feminarum animis, dicax idem, & Tiberium acerbis facetijs inridere solitus: quarum apud præpotentes in longum memoria est. Ceterùm ex eo prærupta iam & vergens dominatio. nam incolumi Augustâ, erat adhuc perfugium: quia Tiberio inueteratum erga matrem obsequium; neque Seianus audebat auctoritati parentis anteire. Tunc velut frenis exsoluti proruperunt. missæque in Agrippinam ac Neronem litteræ; quas pridem adlatas & cohibitas ab Augustâ credidit vulgus. haut enim multum post mortem eius recitatæ sunt. Verba inerant B quæsitâ asperitate: sed non arma, non rerum nouarum studium, amores iuuenum, & impudicitiam nepoti obiebat. in nulum ne id quidem confingere ausus; adrogantiam oris & contumacem animum incusavit, magno senatus pauore ac silentio: donec pauci, quibus nulla ex honesto spes, & publica mala singulis in occasionem gratiæ trahuntur, vt referretur postulauère, promptissimo Cottâ Messallino cum atroci sententiâ. sed alijs à primoribus, maximeque à magistratibus, trepidabatur: quippe Tiberius etsi infensè inuectus, cetera ambigua reliquerat. Fuit in senatu Iunius Rusticus, componendis patrum actis dilectus à Cæsare, eoque meditationes eius introspicere creditus: is fatali quodam motu (neque enim antè specimen constantiæ dederat) seu prauâ sollertiâ, dum imminentiū oblitus incerta pauet, inferere se dubitantibus, ac monere consules ne relationem inciperent: differebatque, breuibus momentis summa verti posse, dandumque interstitium pœnitentiæ senis. Simul populus effigies Agrippinæ ac Neronis gerens, circumstetit curiam; festisq; in Cæsarem omnibus, falsas litteras, & Principe inuito exitium domui eius intendi clamitat. ita nihil triste illo die patratum. Ferebantur etiam sub nominibus consularium fictæ in Seianum sententiæ, exercentibus ple- C risque per occultum, atque eò procaciùs, libidinem ingeniorum. vnde illi ira violentior,

Cap. 2.
Tiberius etiam mortuam parum a-
quus.

Cap. 3.
Deterius iam impe-
rium.

Agrippina
& Nero
accusati.

Quibus cri-
minibus?

Anceps in
hoc iudicio
Senatus.

Cap. 4.
Quem ad-
mirationem
inclinat Rusti-
cus.

Eriam populi
fauor.

σαφεινῶσα, καὶ πάντα τὰ δοκουῦτα αὐτῆς ἠδέως ποιεῖσα, καὶ μήτε ἄλλοι τῆς ἐκείνης πολυπραγμο- νῶσα, καὶ τὰ ἀφροδίσια αὐτῆς αἰδύματα μήτε διώ- κουσα, μήτε αἰδανέειν περιποιεῖσα: Ipsa eximie pudica & sobria; omnia eius mandata alacriter obiens; neque in facta eius alia inquirens, minimè autem in lusus amatorios, eosque dissimulans. En facilitatem.

5. CÆLESTIS RELIGIO.] Quam tamen postea ei tribuit Claudius, effigie eius in templo Augusti consecratâ, sacrifq; quæ Vestales facerent, institutis: edito etiam, vt per nomen eius femina iurarent. Dio lib. LX. & Suetonius cap. XI. Claudij. Exstant Nummi, DIWS: AVGVSTVS. PATER. caput radiatum, ara ante pedes: parte auersâ, S. P. Q. R. DIVÆ. IVLIÆ. AVGVSTI FIL. carpentum, cui subiuncti duo muli. Nec dubito, quin consecrata hæc Iulia habitu & nomine Iunonis. Prudentius,

Adiecere sacrum, fieret quo * Liuia Iuno,
Non minùs infamis thalami fortita cubile,
Quàm cum fraterno caluit Saturnia lecto.
Quamquam eo nomine adfecta à poëtis etiam viua. Ouidius:

Cum tibi contigerit vultum Iunonis adire.
Vt autem Liuia habitu Iunonis, sic Drusilla à Caio consecrata Veneris, cognomento Pantheæ. Auctor idem Dio LIX. Quò refero inscriptionem priscam,

VENERI. CÆLESTI
AVGVSTÆ. SACR.
NVMMIA. C. F. DORCAS
S. P. F. C.

6. PRÆRUPTA ET VERGENS.] Ita reposui. & intellego, cadentem aut precipitem: non ultra in statu. Vulgo vergens, quod seuum explicant, nescio quo exemplo.

7. COMPOENDIS PATRVM ACTIS.] Duplicia Acta reperio, Senatus, Populiq; Acta Senatus alio nomine, Commentarij Senatus, Tacito lib. XV. Acta populi, aliàs Diurna, aliàs Publica. Dixi distinctè de vtrisque, quia confundi video non à iuuentute, sed & à doctis: dixi, inquam, in EXCVRS. A.

8. IMMINENTIVM OBLITVS.] Mala presentia & pericula neglegit, præ futuris. Plus scilicet timebat ab heredibus, quos destinabat, quàm à Tiberio.

9. DANDVMQVE INTERSTITIVM.] In Florentino: quandoque germanicis stitium pœnitentiæ senis. Posset elici: dandumque Germanicis, interstitium (sive placet spatium) pœnitentiæ senis. Suae debet iste, saltem vel Germanicorum memoriæ magnæ (Drusi aui, & filij, qui pater aut maritus horum) Germanicorum, inquam, memoriæ hoc largiendum, vt spatium esset pœnitentiæ senis. Posse enim illum ad bonam mentem redire, si tempus medium esset, nec iusio eius statim patraretur. Sanè aliquid de Germanicis fuit: etsi locus fortasse non plenus.

* Libri vet.
Iulia rectè, si
adoptionem
spectes.

tior, & materies criminandi. *Spretum dolorem Principis, ¹⁰ ab Senatu descivisse populum: au-* A
diri iam & legi novas conciones, noua patrum consulta. quid reliquum, nisi ut caperent ferrum?

Cap. 5.
 Casar ager-
 rime accipit.

& quorum imagines pro vexillis secuti forent, duces imperatoresque diligere? Igitur Cæsar
 repetitis aduersum nepotem & nurum probris, increpitaque per edictum plebe; questus
 apud patres, quod fraude vnus senatoris imperatoria maiestas elusa publicè foret, inte-
 gra tamen sibi cuncta postulauit. nec vltra deliberatum, quò minùs non quidem extre-
 ma decernerent, id enim vetitum, sed paratos ad vltionem ¹¹ vi principis impediri testa-
 rentur. ¹² * Quattuor & quadraginta orationes super eâ re habitæ, ex quibus ob metum

Cap. 6.
 * Magnus
 hiatus histo-
 ricæ. de sunt
 triennij ferè
 gesta.

pauca, plures aduetudine, * ¹³ *mibi pudorem aut Seiano inuidiam allaturum censui.*

versa est fortuna, & ille quidem collegam & generum adsciuerat, sibi igno-
scit. ceteri quem per dedecora fouere, cum scelere insectantur.

*miserius sit ob amicitiam accusari, an amicum accusare, haut discreuerim, ¹⁴ * non crudelitatem,* B
*non * clementiam cuiusquam experiar, sed liber & mihi ipsi probatus antibo periculum. vos ob-*

Cap. 7.

egregio publica mala effugerunt. ¹⁵ Tunc singulos, ut cuique adistere, alloqui animus

erat, retinens aut dimittens, partem diei absumsit. multoque adhuc cætu, & cunctis in-
 trepidum vultum eius spectantibus, cum superesse tempus nouissimis crederent, gladio
 quem sinu abdiderat incubuit. Neque Cæsar vllis criminibus aut probris defunctum in-
 sectatus est, ¹⁶ cum in Blæsum multa scædaque incusauisset. ¹⁷ Relatum inde de P. Vi-

Cap. 8.
 Vitellius &
 Pomponius
 accusati.

tellio, & Pomponio Secundo. illum indices arguebant, claustra ararij, cui præfectus erat,
 & militarem pecuniam rebus nouis obtulisse: huic à Considio præturâ functo obiecta-
 batur * Velij Galli amicitia, qui punito Seiano, in hortos Pomponij quasi fidissimum
 ad subsidium perfugisset. neque aliud periclitantibus auxilij, quam ¹⁸ in fratrum con-

* Velij, cuius
 gentis cogno-
 men Gallus.

stantiâ fuit, qui vades exstitere. mox crebris prolationibus spem ac metum iuxtâ graua-
 tus Vitellius, petito ¹⁹ per speciem studiorum scalpro, leuem ictum venis intulit, vitam-
 que ægritudine animi finiuit. At Pomponius multâ morum elegantia, & ingenio inlu-
 stri, dum aduersam fortunam æquus tolerat, Tiberio superstes fuit. Placitum post-
 hac, ut in reliquos Seiani liberos aduerteretur: vanescente quamquam plebis irâ, ac ple-
 risque per priora supplicia lenitis. Igitur portantur in carcerem, filius imminentium in-
 telligens, ²⁰ puella adeò nescia, ut crebrò interrogaret, quod ob delictum, & quò trahere-
 tur? neque facturam vltra. & posse se puerili verberare moneri. Tradunt temporis eius au-
 ctiores, quia ²¹ triumvirali supplicio affici virginem inauditum habebatur, à carnifice
 laqueum

Ille se inter-
 ficit:
 Hic moram
 trahit, &
 superuuit.
 Liberi Seiani
 puniti

Cap. 9.

Etiâ vir-
 guncula:
 heu, per
 scelus prius
 violata.

10. AB SENATV.] *Distingue contra vulgus. Spre-*
tum dolorem principis ab Senatu, descivisse po-
populum.

11. VI PRINCIPIS IMPEDIRI TESTARENTVR.]
Malum tuum, Corneli, fatum! Non pagine aliquot,
sed libri hic perierunt, quibus gesta ferè triennij con-
tinebantur, de Agrippinæ liberumq; eius exitu, de
Seiani spe conatuq;, de eiusdem cum agmine amico-
rum strage, de Liuiæ flagitijs & morte. ad summam,
flos quasi historie tue. Adeò bonis illis patribus cura
otiumq; fuit describere Orosios & Vopiscos, & huius-
modi quisquilias, præ tuo auro.

12. QUATTUOR ET QUADRAGINTA ORATIO-
 NES.] *Quæ præeunt, gesta sunt Fusio & Rubellio*
Coss. initio anni: hæc autem C. Memmio Regulo &
Fulcinio Trione. Ita interciderunt acta pleraque an-
ni DCCLXXXII. acta omnia anni sequentis, quo Coss.
M. Vinucius & L. Cassius. Item huius anni, quo ex
Kal. Maij successit Tiberio & Seiano Consules Regulus
& Trio.

13. MIHI PVDOREM, AVT.] *Α' ὀρωασματίων*
ex oratione cuiuspiam damnandi ob Seianum, uti &
sequens membrum.

14. NON CRVDELITATEM.] *Magni animi voces,*

vel abrupti. & similes à Vibio Virio prolata, quem
Liuius suâ manu moriturum ita loqui facit, l. xxvi.
Cruciatu contumeliaque, quas sperat hostis, dum
liber, dum mei potens sum, effugere morte præ-
terquam honesta, etiam leui, possum.

15. TVNC SINGVLOS.] *Quis iste? dignus erat*
quem nossemus, ob constantiam mortis.

16. CVM IN BLÆSV.] *Mallet deletâ voculâ,* D
Cum Blæsum.

17. RELATVM INDE DE P. VITELLIO.] *Vide*
Suetonium Vitellij cap. ii.

18. IN FRATRVM CONSTANTIA.] *Suetonius ita*
narrat, ut de vno fratre modo dicat. Publius, inquit,
post Præturæ honorem, inter Seiani conscios ar-
reptus, & fratri in custodiam datus, scalpro libra-
rio venas incidit: & obligari se passus, in eadem
custodiâ morbo periit.

19. PER SPECIEM STVDIORVM.] *Doctus enim*
fuit, & scripta reliquit. Tertullianus De animâ: In
Vitellij commentarijs conditum est.

20. PVELLA ADEÒ NESCIÀ.] *illa ipsa que sponsa*
Claudij filio, ut hic notat Dio.

21. TRIVMVRALI SVPLICIO AFFICI VIR-
 GINEM.] *Triumviri, qui aliàs Indices capitales,*
prorsus

A laqueum iuxta compressam : ex in obliquis faucibus, id ætatis corpora in Gemonias abie-
 cta. Per idem tempus Asia atque Achaia exterritæ sunt, acris magis, quàm diuturno
 timore, Drusum Germanici filium apud Cycladas insulas, mox in continenti visum. &
 erat iuuenis haut dispari ætate, quibusdam Cæsaris libertis velut agnitus, per dolumque
 comitantibus. Alliciebantur ignari famam nominis, & promptis Græcorum animis ad no-
 ua & mira. ²² quippe lapsum custodiâ, pergere ad paternos exercitus, Ægyptum aut Sy-
 riam inuasurum fingeant simul, credebantque. Iam iuuentutis concursu, iam publicis
 studiis frequentabatur, lætus præsentibus & inanium spe; cum auditum id Poppæo
 Sabino. Is Macedonia tum intentus, ²³ Achaïam quoque curabat. Igitur quò vera seu
 falsa anteiret, ²⁴ Toronæum Thermæumque sinum præfestinans, mox Eubœam Ægæi
 maris insulam, & Piræum Atticæ oræ, dein Corinthiense litus, angustiasque Isthmi
 euadit: marique alio Nicopolim Romanam coloniam ingressus, ²⁵ ibi demum cogno-
 scit. sollertiùs interrogato, quis nam foret? dixit se M. Silano genitum, & multis secta-
 torum dilapsis, ascendisse nauem, tamquam Italiâ peteret. scripsitque hæc Tiberio:
²⁶ neque nos originem finemve eius rei vltra comperimus. Exitu anni, diu aucta discor-
 dia consulum erupit. nam Trio facilis capessendis iniuicitijs & foro exercitus, vt segnem
 Regulum ad opprimendos Seiani ministros obliquè perstrinxerat: ille nisi læcesseret
 modestiæ retinens, non modò retudit collegam, sed vt noxium coniurationis ad disqui-
 sitionem trahebat. Multisque patrum orantibus, ponerent odia in perniciem itura,
 mansere infensi ac minitantes, donec magistratu abirent.

Cap. 10.
Pseudo Drus-
sus.

Quem Sall-
nus capis.

Cap. 11.

B prorsus idem Romæ qui undecimviri Athenis. Mu-
 nus eorum præesse carceri, punire damnatos: itemq;
 cognoscere de furis admissisq; seruorum aut eiusmodi
 viliorum capitum ad Meniam columnam. Quod
 idem in Atheniensibus fuisse, disco ex Suidâ. E-
 v-
 δεινα, inquit, ἀρχὴ ἐν Ἀθῆναις ἐπιμελομένη τῶν ἐν
 τῷ δεσμοτηρίῳ κατακρίτων, ἐφ' ᾧ ἀνήγοντο οἱ
 κλέπται καὶ οἱ ἀνδ' ἐσποδισαί. Nec ambigo quin Ro-
 manis exemplum inde. Alia de his habes apud Re-
 uardum II. Varior. & Fabrum, qua non recoquam
 ego. Sed cur ait inauditum virginem adfici trium-
 uirali supplicio, id est laqueo? Id quidem ita ceperim
 quasi non simpliciter virginem dixerit, sed impubem
 inuestemq;. Lex enim non tam virginitati ignotum
 cautumq; voluit, quàm etati. Ita nec pueros interfici
 fas, nisi togâ sumptâ & relatos in viros. Hinc apud
 Dionem scriptum, à Triumuiris in proscriptione
 iussim puerum quemdam Togam virilem sumere,
 vt scilicet iure posset interfici, l. XLVII. καὶ ἄλλα τὲ,
 ait, δὲ τὸ τοῦ πολλὰ παρενομήθη, καὶ παρ' ἰσχυρῶν
 πινὰ ἐς ἐφίθεος ἐτήγαγον, ἵν' ὡς εἰς ἀνδ' εἰς ἴδ' η τελεῶν

C Appuleius II. apol. de puero præcoci mali-
 tiâ. Hoc magis noxius, quòd cum veniâ pernicio-
 fus est: & nondum pœnæ, iam iniuriæ sufficit.
 Quam causam & hic subesse arbitror, vt compressâ
 deuirginatâq;, mulier videretur & plena annis.
 22. QUIPPE LAPSUM.] Fortè, elapsum.
 23. ACHAIAM QVOQVE CURABAT.] Ex decre-
 to illo, lib. I. quo Achaïam & Macedonia onera
 deprecantes letari proconsulari imperio, tradique
 Cæsari placuit.
 24. TORONÆVM THERMÆVM-
 QVE SINVM.] Quorum ille ad Toronem Ma-
 cedoniæ urbem; hic iuxta Macedonia, Axij fluij
 receptor.
 25. IBI DEMVM COGNOSCIT.] Locus inter man-
 cos. Nec enim vbi aut quomodo deprehensus fugitiuus
 ille, narratum. Post, cognoscit, * ergo ponenda nota.
 Et statim scribe, interrogato.
 26. NEQVE NOS.] At reppererunt Zonaras &
 Dio, qui missum cum ad Tiberium tradiderunt, Cali-
 gula nuptias Antij celebrantem.

C. COR-